

Grimm

CSIPKERÓZSIKA

Élt egyszer réges-régen egy király meg egy királyné; szerették egymást, népük is szerette őket; gond, baj, betegség sosem szakadt rájuk; de hiába volt meg mindenük, hiába termett nekik hét határ, hiába álltak a válogatott paripák az istállójukban, hiába virultak a világ legszebb virágai a kertjükben: a szívük tele volt bánattal, napestig csak azt sóhajtozták:

- Ó, ha nekünk gyerekünk volna!

De bármennyit sóhajtoztak, bárhogyan búsultak, nem teljesedett a kívánságuk. Már-már letettek a reményről is; alig szóltak már egymáshoz, mert ugyan mit is szólhattak volna a bánatukon kívül! A király magányosan járta az erdeit, de vadat sosem ejtett; a királyné meg egyre csak a kertjében tartózkodott, mintha sok dolga volna a világszép virágaival, pedig igazában rájuk sem tekintett, csak üldögélt a halastó partján, és búslakodott. Egyszer, ahogy megint ott szomorkodik a kőpadon, váratlanul loccsan egyet a víz, egy öreg béka ugrik ki a partra, odatotyog a királyné elé, és azt mondja:

- Ne búsulj tovább, szépséges királyné; azért jöttem ide hozzád, hogy a tudodra adjam: betelik végre a szíved vágya; nem múlik el egy egész esztendő, és lányod fog születni.

Úgy is lett minden, ahogyan az öreg béka megjósolta: a királynénak lánya született: hanem az olyan gyönyörű volt, hogy a király azt sem tudta, hová legyen örömeiben. Nagy lakomát rendezett, és nemcsak rokonait, barátait, jó embereit hívta meg rá, hanem az ország javasasszonyait is.

Tizenhárom ilyen javasasszony élt az országban, a királynak meg csak tizenkét aranyteríték volt a palotájában. Töprengtek, tanakodtak, mitévők legyenek, hogyan terítsenek tizenkét aranytányérral tizenhárom személyre. Végül a főudvarmester azt mondta:

- Uram királyom, nincs más megoldás: az egyik javasasszonynak otthon kell maradnia.

Mínhogy ennél okosabbat senki sem tudott tanácsolni, most már csak azt kellett eldönteni, ki legyen a tizenháromból az, akit nem hívnak meg.

- Én azt ajánlom, hagyjuk otthon a legöregebbiket - szolt megint az udvarmester. - Az úgysem tud egyebet, mint zsörtölődni; zsémbes, morcos vénasszony, csak elrontaná a multságot. Aztán meg ő lakik valamennyiük közül a legtávolabb innét, ki tudja, talán el sem jut hozzá a lakoma híre!

Ebben meg is egyeztek: kiküldtek tizenkét követet a tizenkét javasasszonyhoz, a tizenharmadikat meg otthon felejtették.

Mikor a vendégek mind együtt voltak, nagy fénnel, pompával megkezdődött az ünnepség. A javasasszonyok sorra odajárultak a bölcsőhöz, és mindegyik megajándékozta valamivel a gyermeket: az egyik jósággal, a másik szépséggel, a harmadik gazdagsággal, elhalmozták mindennel, amit csak kívánni lehet a világon. Tizenegyen már ráolvasták a maguk áldását, mikor hirtelen-váratlan betoppant a tizenharmadik. Nem köszönt senkinek, nem nézett senkire, futott egyenest a bölcsőhöz, s fennszóval így kiáltott:

- Halljátok a szavamat, király és királyné! Ti ugyan nem hívtatok meg engem, de én mégis eljöttem: ne mondjátok, hogy fukar vagyok: én is hoztam valamit a gyermeketeknek. Mikor a királylány betölti tizenötödik évét, megszúrja egy orsóval az ujját, és holtan esik össze! Ez az én ajándékom, amiért így bántatok velem!

Azzal sarkon fordult, és elhagyta a termet.

A vendégek elszörnyedtek, a királyné a réműlettől ájultan hanyatlott csipkés párnáira.

Akkor odalépett a bölcsőhöz a tizenkettedik javasasszony, aki még nem jutott szóhoz.

- Ahhoz nincs erőm, hogy egészen föloldjam az átkot - mondta -, de enyhíteni tudok rajta. A királykisasszonynak nem halál lesz a sorsa, hanem csak százesztendő álom.

Ettől fogva a királynak csak egyetlen gondja volt: hogyan óvhatná meg a lányát a reá váró veszedelemtől. Szigorúan megparancsolta, égesse el minden rokkát, minden orsót az országban; még azt is megtiltotta, hogy kender vagy lent termesszenek a birodalmában.

A királylányon pedig megfogant a sok áldás; olyan szép, olyan kedves, olyan okos és illemtudó teremtés volt, hogy aki látta, nyomban megszerette.

Teltek-múltak az évek, a kislányból nagylány lett, gyönyörűséges hajadon, s eljött az a nap is, amikor betöltötte tizenötödik évét. Az ország népe szebbnél szebb ajándékokat küldött neki, s vége-hossza nem volt a sok köszöntőnek. Mikor aztán minden küldöttség elmondta már a mondókáját, és véget ért a születésnap fogadás, a király befogott a hintójába, kihajtatott a királynéval meg az udvarnéppel egy kis sétakocsikázásra.

- Levegőzünk egyet, kedves lányom, nem tartasz velünk? - kérdezte a lányát.

Hanem az inkább otthon maradt. Az udvarnép elporzott, a kastély elcsendesedett, csak odalent a konyhán folyt tovább a sürgés-forgás: készültek az esti lakomára. A királylány egy ideig nézegette, amit a születésnapjára kapott - egy egész szoba megtelt a sokféle holmival -, aztán ráunt az ajándékokra, és sétálni kezdett a néma palotában. Hatalmas épület volt ez; volt egy szárnya, ahol a királykisasszony még soha életében nem járt; minek is járt volna, hiszen nem lakott benne senki, még csak vendéget sem szállásoltak soha ezekbe a szobákba. Ódon torony állt a szárny végében, kőcsipkeit letördelték a viharok, falára fölfutott a repkény, s alkonyatkor, ha rásütött a nap, a borostyán kúszó zöldjéből vaksin hunyorogtak ki apró, vasrácsos ablakai.

„Vajon mi lehet a kastélynak ebben az elhagyatott részében?” - gondolta a királykisasszony, s megállt a vaspántos, repedezett tölgyfa ajtó előtt. Lenyomta a rozsdás kilincset. Az ajtó csikordult egyet, és szinte magától kitarult. Hideg, pókhálós folyosóra lépett, termék és szobák nyíltak onnét, egyik a másik után; vastagon lepte őket a por, nehéz, dohos levegő úszott bennük, akár egy pincében. „Itt talán száz esztendeje sem nyitottak ablakot” - gondolta a királylány, és kíváncsian haladt tovább teremről teremre, szobáról szobára, még a kamrákba is bekukkantott; de sehol nem talált semmit, legföljebb csak pókokat; nagy, körbefont hálóik közepén üldögéltek, és riadtan meredtek apró szemükkel a szokatlan látogatóra, vagy eszeveszetten menekültek fel lengő fonálhágcsójukon egy-egy sötét sarokba.

A királylány pedig csak ment, ment előre, nyitogatta az ajtókat, hallgatta a léptei visszhangját meg az ódon falakról lepergő vakolat finom zizegését, s egyszerre csak odaért a torony aljába. A sötét, kőpadlós, kerek helyiségben ócska limlomok heverték a fal tövében, egy törött páncél, egy félrebillent sisak, egy ezüstpitykés, foszladozó, divatból régen kiment ruhaderék, s ki tudja, még mi minden. A királylány csodálkozva nézte ezt a sok régiséget, aztán ahogy megszokta a szeme a félhomályt - mert kintről csak egyetlen rostélyos ablakszemen szűrődött be némi világosság -, megpillantotta a toronyaljja zugában a csigalépcsőt: az vezetett fel a toronyba.

Megállt a tövében, és fölnézett a szűk odúba; egy kicsit borsózott ugyan a háta, de azért mégiscsak elindult; ha már idáig eljött - gondolta -, nem fordul vissza anélkül, hogy a tornyot is be ne járná. Könnyű léptei alatt meg-megcsikordultak a kanyargó lépcső szuvas fokai. Először egészen sötét volt, aztán mintha gyér világosság derengett volna; egyszerre csak ott állt egy ajtó előtt, annak a résein szűrődött ki valamicske fény. Benyitott, és halkán felsikoltott a meglepetéstől: az ajtó kis kamrába nyílt, a kamrában ágy, asztal, szék meg valami furcsa, pergő szerszám, amellet egy vénséges vén anyóka kuporgott, és szapora kézzel művelt valamit, de hogy mit, azt a királylány nem tudta, mert még sosem látott ilyesmit.

- Jó napot, anyóka! - mondta, és kíváncsian belépett a kamrába.

Az öreg bólintott, de nem tekintett fel a munkájából. A királylány közelebb lépett hozzá, nézte, nézte a furcsa, zümmögve pergő szerszámot, és megkérdezte:

- Mit csinálsz, anyó?

- Fonok - felelte az öreg.

- Fonsz? - kérdezte csodálkozva a királylány. - Életemben soha nem hallottam még, hogy valaki fonjon. Mire jó az?

- Arra, hogy a lenből fonál legyen, a fonálból meg ruha a te karcsú derekadra.

- És mi az, ami olyan vígan pereg ott előtted?

- Az az orsó. Gyere csak ide, nézd meg közelebbről, ha olyan kíváncsi vagy rá.

A királylány odament, és sorra megnézett, megtapogatott mindent a rokkán: a kerekeket, a guzsalyt, a fonalat, az orsót; de ahogy az orsóhoz ért, olyan ügyetlenül nyúlt hozzá, hogy megszurta vele az ujját. Abban a pillanatban beteljesedett a réges-régi átok: a királykisasszony lehanyatlott az ágyra, és mélységes mély álomba merült.

És vele együtt álomba merült az egész kastély. A király meg a királyné éppen akkor érkezett haza kíséretével a kocsikázásból; beléptek a csarnokba, s ott helyben azonnal elaludtak, és elaludt körülöttük az egész udvari nép. És elszenderültek a lovak az istállóban meg a kutyák az udvaron, a galambok a háztetőn meg a legyek a falon, még a tűzhelyben lobogó tűz is elcsöndesedett és elaludt, a sült nem sistergett tovább a serpenyőben, a víz nem rotyogott tovább a fazékban; a szakács éppen nyakon akarta vágni a szeles kuktát, de a keze megállt a levegőben, s elaludt ő is, a kukta is meg a kisszéken a konyhalány is, elpihent a szél is, és a kastély előtt egyetlen levél sem rebbent többé a fákon.

Körös-körül pedig sűrű vadrózsasövény sarjadt, évről évre magasabbra nőtt, körülfonta és végül úgy befutotta a kastélyt, hogy többé semmi sem látszott belőle, nem látszott még a torony tetején szendergő lobogó sem.

Az országban az öregebbek még jól emlékeztek a királykisasszony keresztelőjére, s ha idegen vetődött az országba, vagy a fiatalabbak faggatták őket a rózsabozót titka felől, mindig elmondták a gonosz boszorkány átkának meg a tizenkettedik javasasszony jóslatának a történetét. Hanem ahogy teltek-múltak az évek, az öregek lassacskán elhaltak, s végül a régi dolgok emlékezete is kiveszett; az apákból nagyapák, a fiúkból apák lettek, s azok már csak annyit tudtak mesélni a fiaiknak, hogy ott, a mögött a járhatatlan bozót mögött egy gyönyörű szép királylány alszik, Csipkerózsika a neve, és talán nem is fog fölébredni soha többé.

Néha, messze földön egy-egy idegen királyfi is meghallotta az alvó Csipkerózsika híré; fölkerelkedett, és megpróbált áthatolni hozzá a sövényen; de a tüskés ágak olyan sűrűn összefonódtak, olyan erősen összekapaszkodtak, mint megannyi egybekulcsolt kéz. Aki közéjük merészkedett, egy ideig vagdosta őket fejszével, baltával, fűrészszel, aztán elfáradt, fönnakadt a tövises közt, az indák körülölelték, rátekeredtek, megfojtották, s híre-hamva sem volt többé. Így jártak mind egymás után; szomorú sorsuknak messze földön híre kelt, s végül már senki sem akadt, aki megpróbálta volna kiszabadítani vadrózsabörtönéből az alvó Csipkerózsát.

A bozót pedig csak nőtt, növekedett; nem merészkedett a közelébe senki, még a vándormadarak is elkerülték.

Aztán hosszú-hosszú évek után ismét ellátogatott egy királyfi abba az országba. Már akkor senki nem tudta igazában, hogyan támadt, mit is rejt a vadrózsarengeteg; beszéltek ezt is, azt is, különféle mendemondák jártak szájról szájra; a királyfi hiába kérdezősködött, az emberek csak a vállukat vonogatták. Ő azonban nem hagyta annyiban a dolgot, s végül is talált az országban egy igen-igen vén apókát, aki még az öregapjától hallotta valaha gyerekkorában, hogy abban a vadonban van valahol egy kastély, s benne alszik időtlen idők óta, talán már száz esztendeje is a világszép királylány, Csipkerózsika, és vele a szülei, a király meg a királyné s mind az egész udvaruk.

Akkor a királyfi felsóhajtott, s végül így szólt:

- Ha száz ilyen erdő áll is az utamba, neki vágok, és fölkeltem álmából Csipkerózsát!

A jó öreg hiába tartóztatta, a királyfi nem hallgatott rá, s egy szál karddal nekiindult a bozótnek. És ahogy a szélére ért, és fölemelte a kardját, hogy utat vágjon magának a tüskés indák közt, a sűrű sövény egyszeriben kivirágzott, a bokrok bókolva szétváltak előtte,

sértetlenül átengedték, aztán szelíden ismét összeborultak utána. Mert éppen ekkor telt le a száz esztendő, és ez volt az a nap, amelyen föl kellett ébrednie Csipkerózsának.

A királyfi pedig ment a virágos vadonban; egyetlen ág nem tartóztatta fel, egyetlen tüske nem karcolta meg. Belépett a kastély udvarára, és körülnézett. A lovak ott feküdtek az istállóban a szalmán, és aludtak; a foltos vizslák és agarak ott heverték a tornác alatt, és aludtak; és a háztetőn fönt ültek a galambok, fejüket a szárnyuk alá dugták és bóbiskoltak.

Átment az udvaron, és bement a palotába. Odabent aludtak a falon a legyek; a konyhán a szakács még mindig úgy tartotta a kezét, mintha nyakon akarná csapni a kuktát; a konyhalány ott ült a kisszéken, ölében a tyúkkal, amit meg akart kopasztani. A csarnokban ott feküdtek mind az udvari emberek, fent a trónon a király meg a királyné, és mindnyájan aludtak.

A királyfi pedig ment tovább, egyre tovább, végig a palotán, végig a hosszú folyosón, teremről teremre, szobáról szobára a néma, százesztendős csöndben, s itt már nem látott mást, csak egy-egy mozdulatlanul alvó pókot, porlepte, kerek hálója közepén. Végül elért a torony aljába, fölment a csigalépcsőn, benyitott a kis kamrába, és meglátta az ágyon az alvó Csipkerózsát.

Egy pillanatig úgy állt ott, mint akit megbűvöltek, mert a királylány olyan szép volt, amelyet ő még csak elképzelni sem tudott. Nézte, nézte, és moccanni sem mert, mintha attól félne, hogy ha fölébreszti, egyszeriben eltűnik a szeme előtt, mint egy tündér. Aztán halkán, lábujjhegyen odament hozzá, térdre ereszkedett az ágya mellett, és megcsókolta.

Ahogy az ajka hozzáért, Csipkerózsza sóhajtott egyet, arca kipirult, szeme föl pattant; mosolyogva nézett a királyfira, úgy kérdezte:

- Ki vagy te?

A királyfi pedig felelte:

- Eljöttem hozzád, hogy felébresszelek százesztendős álmodból, és megkérjem a kezdet.

Csipkerózsza nem szólt semmit, csak odanyújtotta neki a kezét, és odahajtotta fejét a vállára. Aztán elindultak, kart karba fűzve, végig a lakatlan termeken és szobákon. A pókok föl ijedtek, és riadtan menekültek a sötét sarkokba. Az öreg tölgyfa ajtó csikorogva tárult ki előttük. Beléptek a csarnokba. Ott egyszerre fölébredt a király meg a királyné meg az udvari nép; odakint az istállóban fölkeltek fektükből a lovak, megrázták magukat, és nyihogni kezdtek; a tornác alatt fölugrottak a kutyák, farkukat csóválták, és vidáman csaholtak; a háztetőn a galambok kihúzták fejüket a szárnyuk alól, körülnéztek, és nekirepültek a messzi határnak; a falon futkározni kezdtek a legyek, a konyhában a tűzhelyen föllobbant és táncba fogott a láng, a serpenyőben sercegve sült a pecsenye, a szakács hatalmas nyaklevest adott a kuktának, a szolgáló megdörgölte a szemét, nyújtózott egyet a kisszéken, és tovább kopasztotta a tyúkot.

A királyfi pedig feleségül vette Csipkerózsát, hét országra szóló lakodalmat ültek, és boldogan éltek, míg meg nem haltak.